

В.В.БОЙКО (УКРАЇНА, КИЇВ)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МІСТ

ДУ «Інститут економіки природокористування

*та сталого розвитку Національної академії наук України», бульв. Тараса Шевченка,
60, м. Київ, 01032, Україна*

Сучасний бурхливий розвиток міст зумовлює зростання рівнів споживання природних ресурсів і збільшення кількості відходів, що повертаються у навколишнє середовище. Особливо це характерно для великих міст. Відповідно з цим здатність екосистем поглинати та переробляти наслідки антропогенної діяльності зменшується. Тому нагальною потребою для сучасного суспільства стало забезпечення екологічної безпеки урбанізованих територій, врахування екологічних обмежень у стратегічному плануванні напрямків подальшого економічного і соціального розвитку міст.

Практичні кроки щодо досягнення екологічно безпечного розвитку міст потребують глибокого теоретичного аналізу, осмислення та обґрунтування суті і змісту базових категорій, серед яких у першу чергу слід визначити поняття екологічної безпеки міста. Варто зауважити, що у ряді наукових праць стосовно категорії «екологічна безпека» існують розбіжності. Багато українських науковців, зокрема, Дорогунцов С.І., Степаненко А.В., Лісовський С.А. трактують екологічну безпеку як стан захищеності. При цьому вони зауважують, що екологічна безпека стосується життєво важливих інтересів держави, людини та суспільства. Велика кількість вчених, зокрема Дорогунцов С.І., Хвесик М.А., Степаненко А.В., Хлобистов Є.В. розширюють поняття екологічної безпеки соціально-економічним контекстом, що, на мою думку, є абсолютно правильним, особливо у розрізі великих міст, адже саме міста, на сучасному етапі стали основними центрами взаємодії суспільства і природи. Герасемчук З.В., Олексюк А.О. виділяють 4 підходи, щодо тлумачення поняття екологічна безпека: «антропоцентричний підхід»; «антропоцентричний та ресурсний»; «антропоцентричний і біоцентричний»; «антропоцентричний, ресурсний і біоцентричний» підходи. Антропоцентричний підхід вважає, що головним суб'єктом та метою екологічної безпеки є людина. «Антропоцентричний та ресурсний підхід» виділяє окрім людини суб'єктом екологічної безпеки ще й природні ресурси, а головною метою – безпечне середовище проживання людини та відтворення ресурсного потенціалу. «Антропоцентричний та біоцентричний» підхід суб'єктами екологічної безпеки вважає людину та біосферу, а метою – збереження властивостей екосистем і середовища проживання людини. Найбільш повним є «антропоцентричний, ресурсний і біоцентричний» підхід, який поєднує властивості всіх вищезгаданих. При цьому головна мета полягає у створенні безпечних умов проживання людини, гарантуванні її здоров'я та збереженні і відтворенні природо-ресурсного потенціалу.

На мою думку, хоча найбільш повним виглядає саме останній підхід, логічність його використання у містах є меншою ніж у «антропоцентричного та ресурсного». Варто відзначити, що біоцентричним в екології прийнято називати підхід, що базується на збереженні біосфери, її властивостей до саморегуляції і відновлення, що на мій погляд, у містах видається неможливим, адже це суперечить самій сутності міста. Збереження біосфери та її первинних властивостей не можливе на території міст, і тому основна увага має бути зосереджена на безпеці людини та природних ресурсів міста, що у свою чергу триматиме певний баланс між людиною, створеною нею соціально-економічною системою і природою, що під впливом антропогенної діяльності утворює специфічний урболандшафт, або урбоекосистему. Отже, екологічну безпеку міста можна тлумачити як безумовну складову національної безпеки, що передбачає такий стан розвитку соціально-економічної системи міста і суспільних відносин, що у ньому склалися, які здатні забезпечувати стале відтворення природо-ресурсного потенціалу та забезпечувати сприятливі умови для життєдіяльності міського населення.